Ömerce Bir Yiğitlik

ZEYD B. HATTÂB

Radîyallahu Anhu

رَحِمَ اللَّهُ زَيْداً سَبَقَنِي إِلَى الحُسْنَيَنِ
أَسْلَمَ قَبْلِي وَاِسْتَشْهِدُ قَبْلِي

Hz. Ömer, abisi olan Zeyd'in şehadet haberini duyunca şöyle dedi:
"Allah Zeyd'e rahmet eylesin. O her iki güzele kavuşma da beni geçti. Benden önce Müslüman oldu ve benden önce şehadete kavuştu."

(İbn Abdilberr, *el-İstiab*, I, 544)

"Vallahi! Ya Ömer! Sen ne kadar şehadeti istiyor ve arzuluyorsan, en az senin kadar ben de şehadeti arzuluyorum. Bundan dolayı zırhını istemiyorum."

Zeyd b. Hattâb (ra)

(İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 445)

Adı	Zeyd b. Hattâb
Anlamı	Artan, çoğalan, ziyadeleşen
Künyesi	Ebû Abdurrahman/ *Abdurrahman'ın babası*
Lakabı	Tespit edilemedi.
Baba Adı	Hattab b. Nüfeyl
Anne Adı	Esma bint Vehb
Kabilesi	Adiyyoğulları/Mekke
Doğum Yeri	Mekke
Doğum Yılı	N. Öncesi, 25/ Miladî, 582 (?)
İslam'a Girişi	Nübüvvetin ilk günleri
Sohbet Süresi	23 yıl
Rivayeti	Birkaç tane
Savaşları	Bedir, Uhud, Hendek, Yemâme, vs.
Görevleri	Komutanlık, sancaktarlık
Vefat Yeri	Yemâme
Vefat Yılı	Hicrî, 12/ Miladî, 633
Vefat Yaşı	51

Ömerce Bir Yiğitlik
ZEYD B. HATTÂB
(Radîyallahu Anhu)

Allah'a (cc) yüz binlerce kez hamdolsun ki bu aziz dini bizlere bir nimet olarak bahşetti. Yine Rabbimize yüz binlerce kez hamdolsun ki bu dinin nasıl yaşanacağını, kendisinin bizden nasıl bir kulluk istediğini açıklayan Kur'an'ımızı bize gönderdi. Yine yüz binlerce hamdolsun ki o ilahi vahyi bize tebliğ eden, tebyin eden açıklayan, ta'lim eden, öğreten âlemlere rahmet olan, en güzel örnek ve model olan Efendimiz'i (sas) bize gönderdi. Yine yüzbinlerce kez hamdolsun ki o en güzel örneğin mübarek ellerinde yetişen ve her biri hayatın farklı bir alanında örnek ve model olan sahâbî efendilerimizi, karanlık dünyamızı aydınlatmaları için yıldızlar, yol göstermeleri için nehirler, sarsıntılarımızı önlemek için dağlar olarak bize gönderdi. İşte biz bu dağdan adamların, adamlığın kitabını sadece sözleri ile değil, hayatları ile yazan bahtiyarlar topluluğunu anlamak, onlarla bir şekilde biraz daha yakından tanışmak için *82 İl 82 Sahâbî* deyip, yola çıktık ve hamd olsun bugün Kırşehir'de bu yolculuğun 32. menziline vardık, Rabbim hitamına erdirsin inşallah...

Ömerce Bir Yiğitlik

Bu bahiste, pek fazla tanımadığımız bir sahâbî efendimize misafir olacağız. *Ömerce Bir Yiğitlik* başlığında, Hz. Ömer'in abisi olan Zeyd b. Hattâb'ı biraz daha yakından tanımanın gayretini vereceğiz. Çoğumuz, onu pek bilmeyiz, Hz. Ömer gibi bir kardeşi olması biraz onu gölgede bırakmıştır, ancak hayat defterinin sayfalarını çevirdiğimizde hepimizin itiraf edeceği bir hakikat şu olacaktır: "O da Ömer gibi İslâm'ın insanı, o da Ömer gibi adalet kahramanı, o da Ömer gibi rahmet zirvesi, o da Ömer gibi asabiyet düşma-

nı, o da Ömer gibi kuvvet timsali, o da Ömer gibi yiğitlik örneğidir." Gerçekten her hali ile bir Hz. Ömer'dir; ancak Hz. Ömer'in ifadesi ile Hz. Zeyd iki şeyde kendisini geçmiştir. Nedir bu iki şey? Der ki Hz. Ömer: *"Allah Zeyd'e rahmet eylesin. O her iki güzele kavuşma da beni geçti. Benden önce Müslüman oldu ve benden önce şehadete kavuştu."* [1]

Evet, o iki hayırlı ve güzel şeyde kardeşi Hz. Ömer'i geçmişti. Hem Hz. Ömer'den önce Müslüman olmuştu hem de ondan çok önceleri şehadet şerbetini içmişti. İşte Zeyd b. Hattâb demek böyle bir kamet, böyle bir hayat ve böyle bir güzellik demektir. Yıllar sonra Zeyd b. Hattâb, Yemâme'de şehit olunca, ne zaman o taraftan bir rüzgâr esse, Hz. Ömer o rüzgârı içine doğru çeker: *"Kardeşim Zeyd'in kokusu geliyor"* [2] der; o güzel şehidin gül kokusunu hissetmeye çalışırdı. Bizler de 14 asır sonra geldik; Mekke'de Medine'de değil, Kırşehir'de tarihteki adı ile Gülşehri'ne [3] geldik; istedik ki Ömer gibi Zeyd'in kokusunu duyalım, kötü kokuların yayıldığı şu topluma Zeyd'in iman kokan o güzel iklimini ulaştırabilelim. Amaç, maksat bu idi; Mevlâ bu maksada bizleri erdirsin, bizleri onun o güzel kokusunu zaman ve mekân farklarına aldırmadan hisseden bahtiyarlardan eylesin inşallah.

Hayat Defterinin Sayfalarını Aralarken

Mekke'nin sosyal yapısı içerisinde adından çokça söz ettiren bir aile vardır. Bu aile Dâru'n-Nedve denilen, o günün parlamentosu sayılan o yapı içerisinde *Sefaret* yani elçilik, bugünkü lisan ile konuşalım dışişleri bakanlığı görevini icra etmekteydiler.[4] Ailenin reisi Hattâb b. Nüfeyl'dir. Hattâb çok sert mizaçlı, bakanların ödünü koparacak düzeyde heybetli, toplum içerisinde ağırlığı olan birisiydi. Hattâb o günlerde iki evlilik yapmıştı. İlk evliliğini meşhur sahâbî Zübeyr b. Avvam'ın kabilesi olan Beni Esed'den Esma bint Vehb ile yapmış, arkasından Beni Mahzum'dan Ebû Cehil'in kız kardeşi Hanteme bint Hişâm ile yapmıştı. Bu iki hanımdan Allah, Hattâb'a, iki er-

[1] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 122; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 340.
[2] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, I, 298.
[3] İlhan Şahin, "Kırşehir", *DİA*, XXV, 481.
[4] el-Mağlus, *Siyer Atlası*, s. 100.

kek, üç kız çocuğu bahşetmişti. Erkeklerin büyüğü Zeyd, ondan birkaç yaş küçük Ömer, kızlar ise Safiyye, Ümeyme ve Fatıma idi. [5]

Zeyd b. Hattâb'ın doğum tarihi takriben Miladî 582, yani Nübüvvetten 28 yıl öncesine, kardeşi Ömer b. Hattâb'ın doğum tarihi ise Miladî 584, yani Nübüvvetten 25 yıl öncesine dayanıyordu. Zeyd, babaları bir; anneleri ayrı olarak[6] Hz. Ömer'in abisi oluyordu, aralarındaki yaş farkı ise sadece iki yaştı.[7] Araplarda abi, abla kavramları olmadığı için, hepsi birbirine kardeşim diye hitap eder, kimin kimden büyük veya küçük olduğu çok da bilinmezdi.

Zeyd b. Hattâb, soylu ve zengin olan bir ailenin büyük oğlu olarak Mekke'de doğdu. Hz. Ömer küçük yaştan itibaren aile içinde ağırlığı olduğu için hep önde oldu. Baba Hattâb İslâm'dan önce vefat edince, abisi yerine Dâru'n-Nedve'deki göreve Hz. Ömer geçti. O günlerde oraya girme yaşı, kırk olmasına rağmen birkaç isim bu yaş meselesinde istisnaya tabi tutuldu, onlardan biri de Hz. Ömer oldu. [8]

Tarihler Miladî 610'a dayandığında Zeyd'in yaşı 28-29, Ömer'in yaşı 26-27'lere varmıştı. İkisi de o günlere kadar Mekke'nin yaygın dini düşüncesini taşımış, şirk üzere yaşamışlardı. Gerçi Zeyd, amcası sayılan Zeyd b. Nüfeyl gibi kısmen Haniflik üzereydi, ancak tam anlamı ile tevhide daha erememişti.[9]

Miladî 610'da, beklenen o büyük hadise gerçekleşince, Hz. İsa'dan beridir susan semanın dili konuşmaya başlayınca, arşın emini Cebrail, arzın emini Muhammedü'l-Emin'e, ilahi vahyi ulaştırıp, nübüvvet tacını giydirince, birer birer Mekke'nin insanları bu yeni din ile tanışmaya ve yeniden hayat bulmaya başladılar. Tam tarihini bilemiyoruz, ancak Nübüvvettin ilk yıllarında, büyük muvahhid Zeyd b. Amr'ın oğlu Saîd b. Zeyd imanla tanışmış,

[5] Zübeyrî, *Nesebü Kureyş*, s. 347-348; Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 368-369.

[6] Hz. Ömer'in annesi, Hanteme bint Hişâm; Hz. Zeyd'in annesi, Esma bint Vehb'tir. Bkz. Zübeyrî, *Nesebü Kureyş*, s. 347-348; Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 368-369.

[7] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 443; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 356.

[8] Muhammed Emin Yıldırım, *Nebevî Eğitim Modeli Dârü'l-Erkâm*, s. 51.

[9] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 120-121.

o imanın hakikatlerini evine taşımış, hanımı Fatıma bint Hattâb da iman etmiş, o günlerde, ya onların vesilesi ile ya da başka bir vesile ile Hz. Ömer'in abisi olan Zeyd de iman şerbetini içmişti.[10]

Bunların hepsi Hz. Ömer'den çok çekindikleri için Müslüman oluşlarını gizlemişlerdi. Nübüvvetin 6. yılına kadar da böyle devam etmişti. O yıllara kadar Zeyd b. Hattâb'ın, çok olmasa da ara ara Dârü'l-Erkâm'a gelip, Efendimiz'den (sas) yeni nazil olmuş ayetleri dinlediğini, sorumluluklarını öğrenip, yaşamaya çalıştığını görmekteyiz.[11]

Hz. Ömer'in Müslüman Olması İle Başlayan Süreç

Nübüvvetin 6. yılı Hz. Ömer, öldürmeye çıktığı yolda dirilince, kız kardeşi Fatıma'nın evinde duyduğu Taha Sûresi'nin ayetleri ile imana kapı açtı. Sonrasında ise Dârü'l-Erkâm'a varıp, Hattâb'ın oğlu Ömer olarak girdiği o evden, Ömerü'l-Fârûk olarak çıkınca, Zeyd buna çok sevindi, hemen kardeşinin yanına koştu ve onu imanından dolayı tebrik etti. Hz. Ömer, abisinin tebrik edişine nasıl bir karşılık verdiğini biliyor musunuz? Bir anda gadaplandı: *"Demek sen benden önce Müslüman oldun öyle mi? Peki, bana neden söylemedin, ya ben küfür üzere ölseydim"* deyip kızınca, abisi Zeyd: *"Eğer sen benim daha önce Müslüman olduğumu duysaydın beni yaşatmazdın"* diyerek neden imanını gizlediğini söylemiştir. O günden sonra bu iki kardeşi biz, Mekke'de imanlarının bedellerini ödediklerine şahit olmaktayız. Tam, 7 yıl; o günden sonra Mekke hayatları devam edecek, bin bir zorlukla iman yolundaki yürüyüşlerini sürdüreceklerdi.

O günlerde Zeyd b. Hattâb, Ümmü Lübâbe bint Ebî Lübâbe isimli bir hanım ile evlenecekti. Allah bu evlilikten ona bir erkek çocuk bahşedecekti. Çocuğunun adını: "Resûlullah en fazla Abdullah ve Abdurrahman isimlerinden hoşlanır"[12] diyerek, Abdurrahman koyacaktı.[13] Yıllar sonra Me-

[10] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 356; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 120.
[11] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 356; İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 120.
[12] *"Allah'ın en ziyade sevdiği isimler Abdullah ve Abdurrahman'dır."* Müslim, *Âdâb,* 2; Ebû Dâvud, *Edeb,* 69; Tirmizî, *Edeb,* 64.
[13] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 443.

dine'de Habibe bint Âmir[14] isimli bir hanımla daha evlenecek, ondan da Esma isminde bir kızı olacaktı. Hayatının son demlerinde ise amcasının kızı Atike bint Zeyd ile evlenecek, ondan ise çocuğu olmayacaktı.[15]

Nübüvvetin 13. yılına gelindiğinde artık Yesrib'in kapıları imana açıldığında Müslümanlar gruplar halinde gizli gizli oraya hicret etmeye başlamışlardı. O günlerde bir ses yükseliyordu Kâbe'nin avlusunda... Sesin sahibi diyordu ki: *"Ey Kureyş topluluğu! Ben yarın bir grup Müslüman ile Yesrib'e hicret ediyorum. Hanımını dul, çocuklarını yetim, anasını evlat acısı içerisinde bırakmak isteyen varsa, yarın gelsin bana engel olsun."* [16] Bu sesin sahibi kim olabilir sizce? Kim olacak, Hz. Ömer'den başka bu sözü kim söyleyebilir ki? Hz. Ömer korkusuzca hicret edeceğini Mekkelilere açıklıyor ve arkasına düşmemeleri için onları böyle uyarıyordu. Eğer onlar bu uyarıyı dinlemeselerdi başlarına gelecek olan belliydi.

Hz. Ömer bu ilanı yaptıktan sonra, ertesi gün bir grup Müslüman ile Yesrib'in yollarına düşüyordu. O grup içerisinde abisi Zeyd, onun hanımı Lübâbe ve onların çocuğu Abdurrahman da vardı. Beraberce yola çıkmışlar ve zorlu bir seferden sonra Yesrib'e varmışlardı. Onlardan birkaç gün sonra Efendimiz (sas) de sâdık dostu Hz. Ebû Bekir ile yola çıkmış ve hepsi Kubâ köyünde Külsüm b. Hidm'in evinde buluşmuşlardı.[17]

Yesrib, Medine Oluyor

Efendimiz (sas) Yesrib'e varır varmaz, cami eksenli bir medeniyetin temellerini atmaya başlamış, önce Kubâ'da, Kubâ mescidini, sonra Neccar oğulları mahallesinde kendi mescidini inşa etmişti. Bu iki inşaatta da hem Zeyd hem kardeşi Hz. Ömer çokça çalışmışlardı. Efendimiz (sas), mescidini, kalacağı menzilini yani odalarını ve mektebini yani adam yetiştireceği Nebevî medresesi olan Suffa'yı yaptıktan sonra tarihe muahât diye geçen ensâr-muhacir kardeşliğini tesis etmişti. Rivayetlerin bize verdiği bilgiye göre mescidin

[14] İbn Sa'd, o hanımın ismini Cemile bint Ebî Âmir olarak verir. Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 443.
[15] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2571.
[16] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, IV, 145; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiyye*, II, 183, 184.
[17] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 356; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 120.

inşası bitince; Efendimiz (sas), Enes b. Mâlik'i göndermiş, tüm ensâr ve muhaciri çağırtmıştı. Onlar gelip Huzur-u Nebi'de durunca, Efendimiz (sas) Hz. Ali'yi kendine ayırıp, geri kalan tüm sahâbeyi birbirleri ile kardeş kılmıştı. İbn Sa'd'a göre 50 muhaciri, 50 ensâra,[18] Makrizi'ye göre 83 muhaciri, 83 ensâra kardeş kılmıştı.[19] Ancak, Efendimiz (sas) bu eşleştirmeyi asla öylesine yapmamış, bu konuda iki tarafında birbirlerini tartacak isimlerden olmasına dikkat etmiştir. O listeye şöyle bir baksanız ve tarafları biraz inceleseniz, bu iddiamızı daha iyi anlayacaksınızdır. O gün kimleri birbirleri ile kardeş yaptı Efendimiz (sas): Hz. Ebû Bekir'i, Harice b. Zeyd b. Ebû Züheyr ile; Hz. Ömer'i, Utban/Itban b. Mâlik ile; Hz. Osman'ı, Evs b. Sâbit ile; Talha b. Ubeydullah'ı, Ubey b. Ka'b ile; Zübeyr b. Avvam'ı, Ka'b b. Mâlik ile; Ebû Ubeyde b. Cerrah'ı, Muhammed b. Mesleme ile; Sa'd b. Ebi Vakkas'ı, Sa'd b. Muâz ile; Abdurrahman b. Avf'ı, Sa'd b. Rebî ile; Saîd b. Zeyd'i, Rafi b. Mâlik ile; Mus'ab b. Umeyr'i, Ebû Eyyüb el-Ensârî ile; Erkâm b. Ebi'l-Erkâm'ı, Ebû Talha ile; Zeyd b. Hattâb'ı da Ma'n b. Adî ile kardeş kıldı.[20]

Ma'n b. Adî kim ve nasıl biri?[21] Onu size anlatmama gerek yok; neden? Çünkü Zeyd nasıl birisi ise Ma'n da öyle biriydi? Zeyd'in Medine hayatının tamamında o da vardır da onun için... Anlayışına ve kavrayışına hayran olduğumuz Efendimiz (sas) nasıl tanımış, nasıl eşleştirmişse aynı olanları birbirleri ile kardeş kılmıştır. İkisi de beklentisiz yiğitlerden, ikisi de şehadet sevdalılarından, ikisi de cihad âşıklarından, ikisi de Hz. Peygamber'e (sas) derinden bağlılardan...

Zeyd b. Hattâb için Medine hayatı böylece başlamış oldu. Ensâr kardeşi Ma'n ile beraber, dönüşümlü Suffa'ya gidip gelirlerken öğrendiklerini birbirlerine aktararak, sadece öğrenmekle kalmayıp, onları hayata taşımakta birbirlerine destek oluyorlardı.

[18] İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 238.
[19] Makrizi, *İmtaü'l-Esmâ*, I, 69.
[20] İbn Habib, *el-Muhabbar*, s. 70-77.
[21] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 536, 537; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 1876.

Bedir'e Doğru

Tarihler Hicretin 2. yılının Ramazan ayını gösterdiğinde ikisi beraber Bedir için hazırlıklara giriştiler ve beraberce Bedir yolunda yürüdüler. Yol boyunca konuştukları şehadetti: "Sen şehit olursan böyle olur, ben şehit olursam şöyle olur" deyip durdular. Ama ikisinin de bilmediği bir hakikat vardı ki o günden sonra onlarca savaşa beraberce katılacaklardı ve en sonunda ikisi de hicretin 12. yılı Yemâme Savaşı'nda şehit olacaklardı.[22]

Bedir'e vardılar, ikisi de kahramanca savaştılar. Allah'ın, *"yevmü'l-furkân"*[23] dediği o büyük savaşta, Rabbimiz imanı galip, inkârı mağlup etmişti. Çokça ganimet elde edilmiş, 70 müşrik öldürülmüş, 70 müşrik esir alınmış, 14 Müslüman da şehit olmuştu. Savaş sonrası Resûlullah (sas) elde edilen ganimeti sahâbe arasında paylaştırdığında Ma'n ile Zeyd'e de paylarını vermişti. Ma'n, eline aldığı ganimetler ile Efendimiz'in (sas) huzuruna çıkmış: "Ya Resûlullah! Ben bu mallar için savaşmadım ki ben sadece Allah'ın rızası için savaştım. Bu malları alarak niyetimi bozmak istemiyorum." demişti. Efendimiz (sas) rıza-ı ilahi dışında başka mülahaza içinde taşımayan bu yiğide gıpta ile bakmış ve demişti ki: **"Senin amacın sadece Allah'ın rızası olsun, bunları ise ilahî bir bahşiş olarak kabul et!"**[24] Efendimiz'in (sas) bu sözü üzerine o malları aldı ve gözyaşları içerisinde Zeyd'in yanına döndü. Ağlamasının sebebi belliydi. Sahâbe, Allah için yaptıkları işler karşılığında bir dünyalık elde etseler üzülür: "Biz yaptıklarımızın karşılığını burada alıyoruz, acaba ahirete bir şey kalmayacak mı?" diye endişe duyarlardı.[25] İşte Ma'n b. Adî'nin gözyaşlarının sebebi bu idi.

---

[22] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 445, 537; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 1876.

[23] *"Şunu iyi bilin ki ganimet olarak aldığınız her şeyin beşte biri Allah'a ve Resûlü'ne; dolayısıyla yakınlara, yetimlere, muhtaçlara ve yolda kalmışlara aittir. Eğer siz, Allah'a ve hakkın batıldan ayrıldığı o gün, (yevmü'l-furkân) kulumuza indirdiklerimize inanıyorsanız (bu paylaşıma uyarsınız): Zira Allah her şeyi yapmaya kadirdir."* Enfâl 8/41.

[24] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, V, 229.

[25] Buhârî, *Kitabü'l-Cenâîz*, 26.

Cihad Meydanlarında

Bir yıl sonra Zeyd ve Ma'n, ikisi beraber Uhud'un meydanında idiler. Kahramanca savaşıyorlardı. Kendilerine biçilen rol ne idiyse onu yerine getirmeye çalışıyorlardı. O zorlu süreçte Zeyd b. Hattâb, korkusuzca savaşırken üstündeki zırh parçalandı ve yere düştü. Onu uzaktan gören kardeşi Ömer, hemen üstündeki zırhı çıkarttı ve Zeyd'e uzattı. Kardeşine şöyle dedi: *"Vallahi! Bunu sen giyeceksin, sen zırhsız iken ben zırh içinde kalamam."* Zeyd, Hz. Ömer'in elinden zırhı aldı, üstüne giydi, sonra bir daha çıkartıp kardeşine uzattı. Ömer ne olduğunu anlamamıştı, sordu: "Neden giyip, çıkarttın?" Cevabı ise şöyledir: *"Yemin ettiğin için aldım, giydim ve çıkarttım. Vallahi! Ya Ömer! Sen ne kadar şehadeti istiyor ve arzuluyorsan, en az senin kadar ben de şehadeti arzuluyorum. Bundan dolayı zırhını istemiyorum."* [26]

Hz. Ömer abisinin elinden zırhı alınca, gözleri dolu dolu olmuş, onun şehadet aşkına hayran olmuş, o da zırhını bir köşeye bırakarak: *"Madem senin zırhın yok, benim de olmasın"* deyip, savaş meydanına geri dönmüştü.[27]

Uhud'dan sonra aklınıza hangi gazve gelirse gelsin Zeyd b. Hattâb orada, ensâr kardeşi Ma'n b. Adî hemen yanı başındadır. Hendek, Hudeybiye, Kaza Umresi, Hayber, Mekke Fethi, Tebûk ve daha niceleri, hepsinde; ama hepsinde bu iki yiğit vardır ve hepsinde kendilerine yakışan bir kametin sahibi olarak yerlerini almışlardır.[28]

Savrulmadan Durabilmek

Efendimiz'in (sas) hayatının son demlerine yakın bir hatırayı Ebû Hureyre anlatıyor, bir gün bir grup sahâbî içlerinde Zeyd de var; Efendimiz'in (sas) etrafında oturmuş, onun mübarek sözlerini dinliyorlar. Bir anda meclisin havasını değiştiren ve hepsini derinden sarsan bir cümle söylüyor Efendimiz (sas): **"İçinizde azı dişi cehennemde, Uhud dağından daha büyük bir**

[26] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 445.
[27] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 445.
[28] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 443; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 356, 357.

adam var."[29] Bu dehşetli söz, bir anda meclistekilerin hepsini sarsıyor. Sarsmayacak bir söz değil ki bu? Efendimiz (sas) söylüyor ve orada bulunan bir insanın cehennemlik olduğunun haberini veriyor...

Ancak dikkat edin, sahâbe ile kendi aramızdaki farkı, bu söz üzerinden biraz daha iyi anlayacağız. Düşünün on kişi oturmuş sohbet ediyorken, böyle bir söz duysak ne yaparız? Yaptığımız belli, hemen birbirlerimize bakar, acaba cehennemlik hangisi deyip etrafımızdaki insanları birer birer süzeriz. Ama sahâbe bunu yapmıyor, bakın ne yapıyor; hemen sarsılıyor, dışarıya değil kendi iç dünyasına bakarak: "Acaba o cehennemlik ben miyim?" ızdırabı altında inliyorlardı. Ebû Hureyre diyor ki: *"Yıllar yılı ben dahil o mecliste bulunan tüm sahâbî bu ızdırap altında inledi. En son Yemâme'de Reccâl b. Unfüve irtidat edip, küfür üzere ölünce, Efendimiz'in (sas) sözünün kimin hakkında olduğunu o zaman anlamış olduk."* [30]

Reccâl b. Unfüve kim?[31] Neden irtidat etmiş, ona birazdan geleceğiz de burada sahâbenin söylenen sözleri üzerlerine almalarını ve her söze kendilerini muhatap saymalarını iyice anlamak gerekir ve bu ciddi meseleden hayatlarımıza izler taşımak gerekir.

Efendimiz (sas) bu sözü ve uyarıyı onlara yaptıktan kısa bir zaman sonra hicretin 11. yılında vefat etti. Onun vefatı tabi sahâbe için dayanılması zor bir acıydı. O dehşetli günde Hz. Ebû Bekir'in, bir dağ gibi sabitkadem duran tavrı olmasaydı, Allah korusun kim bilir neler olacaktı. O dehşetli anlar içerisinde Resûlullah'a (sas) gerçek sevgiyi bize öğreten iki yiğit var karşımızda... Bunlar Zeyd b. Hattâb ve Ma'n b. Adî'dir.

Sahâbenin birçokları Efendimiz'in (sas) vefatı karşısında sarsıntı geçirdikleri bir anda, ashâbdan bazıları dediler ki: "Keşke Resûlullah'tan önce ölseydik de bu büyük imtihanı ve acıyı görmeseydik?" Ma'n b. Adî bu sözleri duyunca dedi ki: "Hayır ben Resûlullah'tan daha önce ölmeyi istemezdim. O hayatta iken nasıl onun yoluna inandım, bağlandıysam, ölümünden sonra

[29] Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid,* VIII, 289-290; Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbîh,* III, 103.
[30] Kadı Iyâz, *eş-Şifâ,* I, 342; Ali el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ,* I, 298.
[31] İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 121.

da bu inancımı, samimiyetimi, hak yola bağlılığımı, ortaya koymak isterim."[32] Ma'n b. Adî, çok önemli bir noktaya dikkat çekiyor. Resûlullah'ın öldüğünü; ama onun getirdiklerinin yaşadığını söylüyordu. Asıl imtihanın şimdi başladığını, Hz. Ebû Bekir'in Efendimiz'in (sas) vefatı üzerine söylediği şu sözden daha iyi anlıyordu: *"Her kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki o ölmüştür; ama her kim Allah'a tapıyorsa, bilsin ki Allah her daim hayy ve diridir."* [33]

O dehşetli gün Zeyd ile Ma'n birbirlerini teselli edecekler ve arkasından Hz. Ebû Bekir'e ilk biat edenlerden olacaklardı.[34] Hz. Ebû Bekir'in ilk halife olarak İslâm toplumunun başına geçmesi, birçok sıkıntıyı beraberinde getirmişti. İrtidat hareketleri yayılmış, zekâtı bahane ederek İslâm devletine baş kaldırılar yaşanmış ve peygamberlik iddiasında bulunan yalancılar ortaya çıkmıştı, onlardan bir tanesi de Müseylime idi.

Tarihin En Büyük Yalancılarından

Efendimiz'in (sas) vefatına yakın Benî Hanife kabilesinin lideri olan Mesleme b. Sümame, peygamberlik iddiasında bulunmuş, hicretin 10. yılında Medine'ye gelerek Efendimiz (sas) ile görüşmüş,[35] nübüvvet kurumunu tam anlamı ile anlamamış olan bu cahil adam, kendisini bu işe ortak kılmasını Efendimiz'den (sas) talep etmişti. Efendimiz (sas) onu uyarmış, nübüvvetin kimsenin iradesi ile gerçekleşmeyeceğini, bu işin beklemekle olmayacağını, Allah'ın seçmesi ile olacağını söylemiş, onun içinde sakladığı hasedi tedavi etmeye çalışmıştı. Ama hased öyle kötü bir hastalık ki insanı şeytanın hizmetine sokar, adamın ocağını batırırdı, Müseylime de hasedinin kurbanı olacaktı.[36]

Sonra kabilesine geri dönen Müseylime, bu temelsiz iddialarını devam ettirmişti. Hiç kimseden sonuna kadar umudunu kesmeyen Efendimiz (sas) ona yine bir davet mektubu yazarak, bu boş işten yüz çevirmesini ondan is-

[32] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 537; İbn Hacer, *el-İsâbe,* III, 1876.
[33] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf,* I, 566; İbn Sa'd, *Tabakât,* II, 271.
[34] İbn Hacer, *el-İsâbe,* III, 1876.
[35] Bizzat görüşmediğine dair de rivayetler vardır. Bkz. İbn Kesîr, *el-Bidâye,* V, 50.
[36] Taberi, *Tarih,* III, 162; İbn Esîr, *el-Kâmil,* II, 298.

temişti. Müseylime, Efendimiz'in (sas) davet mektubunu getiren elçiyi -ki o Nesibe validemizin oğlu Habib b. Zeyd idi- çok feci bir şekilde öldürtmüş ve yalanlarına devam etmişti. İşte o zaman Efendimiz (sas) veyahut sahâbe asıl adı Mesleme olan bu adamın ismini *Müseylimetü'l-Kezzâb* diye değiştirmişti.[37] O günden sonra çok yalancı ve müslümancık anlamına gelen bu isim, onun gerçek ismi gibi algılanmış, artık insanlar ona Mesleme değil, Müseylime diye hitap etmişlerdi.

Efendimiz'in (sas) vefatının hemen arkasından, Müseylime daha da ümitlenmiş, kendi peygamberliğini ilan ederek, başta kavmi Benî Hanife olmak üzere civar Arap kabilelerini yalan ve boş iddialarına inandırarak etrafında toparlamıştı. Bazılarını dini motiflerle kandırarak, bazılarına dünyevi vaatler vererek, bazılarının asabiyet bağlarını kullanarak kendisine inandırtmıştı. Etrafında toplanan insanların nasıl olduğunu anlayabilmemiz için şu örneğe dikkat etmeliyiz.

Taberî, *Tarih*'inde aktarıyor. Müseylime ile aynı kabileden olan Talha en-Nemrî isimli biri, bir gün Müseylime'nin yanına gider ve ona der ki: "Sen Müseylime misin?" O "Evet" der. Seni kim gönderdi diye sorar. Müseylime: "Beni Rahman gönderdi" der. "Sana vahiy karanlıkta mı geliyor, aydınlıkta mı" diye sorar. Müseylime: "Karanlıkta" der. Talha der ki: "Ben şehadet ederim ki sen yalancının birisisin ve Muhammed ise haktır. Ama bizim kabilemiz olan Rebia'nın yalancısı, Muhammed'in kabilesi olan Mudar'ın doğrusundan daha sevimlidir." [38]

İşte söz bu, mantık bu... Bizden olsun ama çamurdan olsun mantığı. İşte bu mantığın adı asabiyettir ve Efendimiz'in (sas) deyimi ile: **"Asabiyete çağıran bizden değildir, asabiyet uğruna kavga veren bizden değildir, asabiyet uğrunda ölen bizden değildir."**[39] Ancak ne olur asabiyeti sadece bir ırk, kabile, kavim, toprak olarak anlamayın; bugün hepimizin her an tehlike üzerinde olduğu bir asabiyet çeşidi de mensup olduğumuz cemaat, vakıf,

[37] İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 600, 601; Ahmet Önkal, "Müseylimetülkezzâb", *DİA*, XXXII, 90.
[38] Taberi, *Tarih*, III, 286.
[39] Müslim, *İmâre*, 57; Nesâî, *Tahrim*, 27; İbn Mâce, *Fiten*, 7; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, II, 306, 488.

dernek; artık adı ne ise bunlar üzerinden yapılan asabiyetlerdir. Bizdense iyi, bizden değilse kötü mantığı tam da asabiyet mantığıdır ve bu reddedilmelidir. Bunun yerine " الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ***Ellezîne yestemi'ûne'l kavle feyettebi'ûne ahseneh/ Onlar ki sözü (kimden geldiğine bakmadan) dinlerler ve onun en güzeline uyarlar***"[40] ilahi kelamın ilkesi gereği, bir güzellik gördüklerinde yapan kim olursa olsun dua ederler, alkışlarlar, taltif ederler.

İşte Müseylime böyle bir cemaat kendine oluşturmuştu. Asabiyet ile gözleri kör olan menfaat ve ailevi bağlar dışında başka şeyler görmeyen bir topluluk... Sayıları ise o gün için 50 bini aşan kalabalık bir topluluktu bunlar. Hz. Ebû Bekir hilafete geçince, bunlarla nasıl bir mücadele edileceğini düşünürken Reccâl b. Unfüve gelip, Hz. Ebû Bekir'e dedi ki: "Ey Allah Resûlü'nün Halifesi! Ben Yemâme'den geliyorum, orada büyük bir topluluk Müseylime'nin etrafında toplanmış, eğer beni kendine elçi olarak kabul eder ve beni elçi olarak atarsan gider onlarla konuşur ve onları ikna etmeye çalışırım." [41]

Hz. Ebû Bekir, Reccâl'in teklifini kabul etti ve onu Müseylime ile konuşması için elçi tayin etti. Reccâl, Yemâme'ye gidince, Müseylime'nin etrafındaki kalabalığın daha da arttığını gördü. O kalabalık Reccâl'in dünyevi bir hesaba düşmesine neden oldu. Kendi kendine dedi ki: "Müseylime yakında büyük bir devlet kuracak, bir sürü dünyevi güç elde edecek, sen bundan mahrum olma! Onun yanında yer al ki kurulacak devletten payını alabilesin." Bu düşünce ile Reccâl, irtidat etti; gidip Müseylime'nin yanında yer aldı ve onun akıl hocalarından biri oldu.[42] Böylelikle Efendimiz'in (sas) yıllar önce: **"Azı dişi cehennemde Uhud dağından büyük olacak"**[43] diye haber verdiği şahsın kim olduğu anlaşıldı.

[40] Zümer 39/18.
[41] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 102.
[42] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 102.
[43] Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, VIII, s. 289-290; Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbîh*, III, 103.

Yalancılar, Sâdıklara Karşı

Reccâl'in insanlar üzerindeki etkisi Müseylime'ninkinden daha tehlikeli oldu. Çünkü o geçmişteki Müslümanlığını, Resûlullah (sas) zamanında Medine'de yaşadığı dönemi, Kur'ân-ı Kerim'in birçok ayetlerini ezbere biliyor olmasını ve Müslümanların halifesi Hz. Ebû Bekir'e olan elçiliğini bir fırsat olarak kullanarak, bütün bunları Müseyleme'nin peygamberlik iddiasını pekiştirmek ve hâkimiyetini desteklemek uğruna sinsice kullandı.

İnsanlar arasında dolaşarak, onlara Resûlullah'ın (sas) güya "Ben Müseylime b. Sümâme ile peygamberlikte ortak kılındım" dediğini işittiğini söylüyordu ve "Madem ki Resûlullah (sas) öldü, öyleyse ondan sonra peygamberlik ve vahyin bayrağını taşımakta insanların en hayırlısı Müseylime'nindir!" demeye başladı. [44]

Reccâl'in bu haberleri Medine'ye ulaşınca, onu tanıyan ve hakkındaki sözü bizzat Resûlullah'tan (sas) duyan Zeyd b. Hattâb ona karşı dişlerini sıkmaya başladı ve: *"Eğer bir savaş olur da seninle karşılaşırsam Reccâl, sen görürsün gününü, eğer senin başını gövdenden ayırmazsam ben Zeyd olmayayım"*[45] demeye başladı.

Müseylime tehlikesi böyle bir hale varınca Hz. Ebû Bekir, bir ordu tertipleyerek onların üzerine göndermeyi düşündü. Bu maksatla ordu oluşturulunca, ordunun komutanlığına Zeyd b. Hattâb'ı atamak istedi. Maksadını Zeyd'e söyleyince, Zeyd, Hz. Ebû Bekir'e dedi ki: "Ey Allah Resûlü'nün halifesi! Emrin başım üstüne; ancak ben bu savaşta şehadeti umuyorum. Oysaki ordu komutanı biraz daha temkinli olması gerekir. Ben o temkini sağlayabileceğimden emin değilim. Ne olur beni asker olarak gönder de ben yıllardır hasretini çektiğim şehadete kavuşayım."[46]

Hz. Ebû Bekir bu samimi sözleri duyunca, komutayı Hâlid b. Velid'e verdi ve onun komutasında büyük bir orduyu Yemâme'ye, bu şer cephesini dağıtmak için gönderdi. Müseylime'nin ordusu 40.000 kişiden oluşuyordu.

[44] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 103; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 328.
[45] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 121.
[46] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 329.

Müslümanların sayısı ise 12.000 civarında idi. [47] Hâlid, İslâm askerini topladı ve onları savaşın yapılacağı yerde konuşlandırdı. Ordunun sancağını ise Zeyd bin Hattâb'a verdi. Savaş başladı, çok şiddetli çarpışmalar oldu. Asabiyet ve ganimet ordusu, akide ve iman ordusunun karşısında bölgeyi çok iyi bilmeleri ve sayılarının çok olması avantajlarını kullanarak, savaşın bidâyetinde İslâm ordusuna ciddi bir zayiat verdiler. O anlarda İslâm ordusu biraz dağıldı ve büyük bir şaşkınlık yaşadı.

İşte o zorlu anlarda Hz. Zeyd b. Hattâb, çok üzüldü ve o anda bir yandan onlar gibi olmaktan Allah'a sığınırken, bir yandan zafer için dua etti. Dedi ki: *"Ey Allah'ım! Arkadaşlarımın geri çekilip, dağılmasından dolayı senden özür diliyorum. Müslümanların mağlup olup, dağılmalarından sana sığınıyorum! Senin bu cahil düşmanlarından beri olduğumu sana ifade ediyorum!"* [48]

Zeyd b. Hattâb, Müslümanların bazısının kalplerine düşen kaçma arzusunun belirtilerini fark edince bir tepeye çıkıp kardeşlerine şöyle haykırdı: *"Ey insanlar! Dişlerinizi sıkın! Düşmanınızın üzerine yürüyün! İlerleyin Allah'a yemin olsun ki Allah onları yenilgiye uğratacaktır. İşte ben Allah onları yenilgiye uğratıncaya kadar ya da şehit olana kadar artık konuşmayacağım, tek bir söz etmeyeceğim. Gün söz günü değil, sadakatle düşman üzerine yürüme günüdür!"* [49]

Dişleri sımsıkı dudakları kapalı bir halde dilini kıpırdatmaksızın tepeden indi. Ona göre savaşın geleceği Reccâl'in akıbetiyle aynı noktada yoğunlaşıyordu. Reccâl'i bulmak amacıyla savaşan kalabalığı bir ok gibi yararak geçmeye başladı. Sonunda onu gördü. Bir sağdan, bir soldan ona ulaşmaya çalışıyordu. En sonunda onu boynundan yakalayıp, gurur, yalan ve alçaklıkla dolu başını kılıcıyla uçurdu.[50] Onun yıkılması ile Müseyleme'nin ordusu derin bir yara aldı, onlar dağıldı, Müslümanlar ise toparlandı ve saldırı iyice şiddetlendi.

[47] Taberi, *Tarih*, IV, 100.
[48] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, 121; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 357.
[49] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 272.
[50] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 121; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 357.

Şehadet Sevdası ve Gelen Mükâfat

O anlarda Zeyd b. Hattâb, ellerini gökyüzüne kaldırdı. Allah'ın (cc) kendisine verdiği bu büyük nimetten dolayı şükretti. Vaadini yerine getirmenin mutluluğunu hücrelerine kadar hissetti. Savaşın o safhasında Zeyd bin Hattâb (ra) hayatı için bundan daha iyi bir son olamayacağını anladı; bundan dolayı da Allah'tan Yemâme savaşında kendisini şahadetle rızıklandırmasını istedi. O bu arzu ile yanıp tutuşurken ensâr kardeşi Ma'n o anda aldığı bir kılıç darbesi ile gülerek cennete yürüdü. Zeyd onun şehit olduğunu görünce ellerini bir daha kaldırdı semaya: *"Allah'ım! Kardeşime nasip ettin, bana etmeyecek misin? Bana da nasip et o güzel yüzlü ölümü"* [51]dedi. Sahâbenin bu şehadet sevdası gerçekten insanı hayrete düşürecek boyuttadır. Onlar şehadeti öyle bir arzuluyorlardı ki başka hiçbir şeyi böyle arzulamıyorlardı.

Yaptığı bu duadan sonra Zeyd b. Hattâb, savaşmaya devam etti, o sırada Ebû Meryem künyeli birisi Zeyd'in önüne çıktı, onunla savaşmaya başladı ve bir müddet sonra Zeyd'i kılıcı ile yere serdi. Zeyd, bir elinde kılıç bir elinde sancak o meydanda savaşıyordu. O anda kılıç elinden düşüyordu; ama sancağı düşürmüyordu. Tam yere yığılırken sancağı Kur'ân'ın yücelttiği bir sahâbî olan Salim Mevlâ Ebî Huzeyfe'ye emanet ediyor, öylece cennete şehit olarak uzanıyordu.[52] Çok arzuladığı, dualarının başına hep koyduğu şehadete, Zeyd o meydanda kavuşuyordu. Ensâr kardeşi Ma'n'ın hemen arkasından o da o halkaya dahil oluyordu. [53]

Müslümanlar o gün o meydanda 70'i muhacir, 70'i ensâr olmak üzere 700, 1200 veya 1700 şehit vereceklerdi,[54] onlardan ikisi Zeyd b. Hattâb ile Ma'n b. Adi olacaktı. Müseylime de öldürülecek ve o tehlike sona erdirilecekti. Müslümanlar zafer haberi ile Medine'ye doğru yola çıktıklarında, Hz. Ebû Bekir ordusunu karşılamak için Hz. Ömer ile beraber onları bekliyorlardı. Zafer haberi alınıp, tebrikler getirildikten sonra Hz. Ömer, gaziler ara-

[51] İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 121; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 357.
[52] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 445.
[53] İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 121; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 357.
[54] Mustafa L. Bilge, "Yemâme", *DİA,* LXIII, 399.

sında abisini arıyordu. Aradı, aradı bulamadı, kimselere de sormuyordu, o ara oğlu Abdullah b. Ömer'i gördü: "Abdullah! Amcan nerede?" diye sordu. Abdullah gözleri dolu dolu oldu ve babasına cevap veremedi. Babası o celâdeti ile dillere destan olan babası "Ah! Zeyd" dedi; oğluna dedi ki: *"Madem amcan şehit oldu, sen neden geri geldin, sen de şehit olsaydın."* [55]

O anda Hz. Ömer şu sözü söyleyecekti gözyaşları içerisinde: *"Allah, Zeyd'e rahmet eylesin. O her iki güzele kavuşma da beni geçti. Benden önce Müslüman oldu ve benden önce şehadete kavuştu."* [56] Evet, Ömer'den önce dünyaya merhaba demişti. Ömer'den önce Müslüman olmuştu, şimdi de Ömer'den önce şehadet şerbetini içiyordu.

Hz. Ömer, o günden sonra hiç kardeşinin şehadetini unutmadı, hep onu hayır ve gıpta ile andı. Fakat onu demek ki nasıl seviyorduysa, ayrılığını her hatırladığında gözyaşlarına boğuluyordu. Yemâme'ye bakan tarafta oturur, oradan gelen rüzgârı konunun başında da belirttiğim gibi içine çekiyor: *"Sabâ rüzgârlarının her esişinde Zeyd'in kokusunu hissediyorum!"* [57] diyerek, ağlıyordu.

Katili İman İle Şereflenyor

Kaderin garip bir cilvesidir ki Hz. Zeyd'i şehit eden Ebû Meryem, Hz. Ömer devrinde Müslüman olacaktı. Hz. Ömer'in yanına geldiğinde, Zeyd'in katili olduğu için, Hz. Ömer'in en büyük düşmanı iken, Müslüman olduktan sonra en yakını ve en samimi dostu oldu. Bir defasında Hz. Ömer, ona: "Zeyd'i sen mi öldürdün?" diye sordu. Ebû Meryem: "Evet." dedi, sonra dedi ki: "Çok sevinçliyim ama Ey Mü'minlerin Emiri!" İman insanı nasıl değiştirir bunun en güzel örneği olarak Ebû Meryem sonra sözüne şöyle devam etti: *"Allah, ona benim vasıtamla şehadet mertebesini verdi, beni ise onun eliyle cehenneme atmadı. Söyle Ey Emire'l-Mü'minin ben sevinmeyeyim de kim sevinsin!"* [58] Bu söz karşısında Hz. Ömer yine gözyaşlarını tutamadı ağladı,

[55] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 122.
[56] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 122; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 340.
[57] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, I, 298; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 445.
[58] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 444.

Ebû Meryem de iman şerefine nail olduğu için ağladı. Zeyd, şehadete yürürken, yani ölürken birisini diriltmişti. Hz. Ömer, bir dönem Ebû Meryem'i Basra kadısı olarak vazifelendirmiş, ona böyle bir görev vermişti. [59] Kardeş katilini vali yapan bir zihniyet, bir düşünce: İşte İslâm...

Zeyd'in şehadetinin üzerinden epey bir zaman geçmiş iken meşhur şair Mütemmim b. Nüveyre,[60] halife Ömer'in huzurunda bir şiir okur. Şiirinde öldürülen kardeşi hakkında bir şeyler söyler şair... [61] Bu dizeleri dinlerken Hz. Ömer duygulanır, yine "Ah! Zeyd" der; onun hakkında bir şeyler söyler. Sonra gözyaşları içerisinde: "Eğer becerebilseydim ben de kardeşim Zeyd hakkında şiirler söylerdim" der. O anda Şair Mütemmim der ki: "Ey Ömer! Keşke benim kardeşim de senin kardeşin gibi bu dünyadan mü'min olarak ve ölümlerin en güzeli olan şehadet ile gitseydi. Allah'a (cc) yemin ederim ki eğer benim kardeşim öyle ölseydi, onun arkasından hiçbir söz söylemez, hiçbir üzüntü de duymazdım. Ama gel gör ki benim kardeşim imansız olarak gitti, beni üzüntüye sokan da budur." [62]

Hz. Ömer, şair Mütemmim'in bu sözlerini duyunca birden kendine geldi, gözlerindeki yaşı silerek dedi ki: *"Vallahi bana bugüne kadar bu sözlerden daha etkili, teselli cümlesi söyleyen olmamıştı. Bu sözler kadar gönlüme huzur veren başka bir söz olmamıştı."* [63]

Şair Mütemmim ne kadar önemli bir noktaya dikkat çekiyordu değil mi? Önemli olan iman üzere gitmektir. Önemli olan imanla Rabbe karşı yürümektir. Ya imansız yürünse Allah (cc) korusun ebedi cehennemi hak etmiş bir şekilde gitse, bu telafisi olmayan bir durumdu. Allah hepimizi huzuruna iman üzere vardırsın.

[59] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 444.

[60] Yaşadığı dönemin en meşhur şairlerindendir. Bkz. İbrahim Sarmış, "Mütemmim b. Nüveyre", *DİA,* XXXII, 193.

[61] "Kardeşimin üzüntüsünden, bu gözümü kaybetmiştim. Sağlam kalan diğer gözümle o kadar çok ağladım ki sonuçta giden gözüm de akıttığı yaşlarla ona yardım etti." İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 445.

[62] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 445.

[63] İbn Abdilberr, *el-İstiâb,* II, 122; İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 445.

Hamdolsun ona ki iman ettik, iman şerefine nail olduk. Bu büyük bir nimettir. Peki, bu nimetin şükrünü eda etmeyecek miyiz? Nasıl etmeliyiz? Unutmayalım ki her nimetin şükrü kendi cinsindendir. İman nimetinin şükrü de imansızlıktan kavrulan yüreklere imanın tohumunu ekmektir. Sahâbe bu şükrü ödemek için dünyanın dört bir tarafına dağıldı ve bu topraklara geldiler. Şimdi sıra, sende, bende... Rabbim bizlere de iman nimetinin şükrünü eda ettirsin...

Zeyd b. Hattâb'ın bu dersi, bize çok şey söyledi, çok şey öğretti, inanıyorum ki siz bunların hepsini anladınız, duydunuz, zihinlere kaydettiniz, şimdi de hayatlarınıza inşallah taşıyacaksınız.

Ben ders boyunca çok isimden bahsettim, ama özellikle üçü menfi, üçü müspet, yani üçü örnek alınması gereken, üçü ibret alınması gereken altı isim üzerinden bazı mesajlar aktarmaya çalıştım. Şimdi o mesajları birer cümle ile size dersin sonunda vereyim ki iyice akıllarda kalsın ve iyice hayatlara taşınsın.

ZEYD B. HATTÂB'IN HAYATINDAN MESAJLAR

İBRET ŞAHSİYETLER

- *Reccâl b.Unfüve:* Resûlullah'ı dünya gözü ile görme bahtiyarlığına ersen bile, ahiret öncelikli değil de dünya öncelikli yaşarsan sonun hüsran olur. Geçici olanı kalıcı olana değiştirme ki elde ettiğin büyük fırsatları kaçırmayasın.
- *Talha en-Nemrî:* Aileni, kabileni, kavmini, mensubiyetini asla dinin önüne geçirmemeli, asabiyetin her türlüsünün iman ettiğin Peygamberinin ayaklarının altında olduğunu unutmamalısın! Bizden olsun; ama çamurdan olsun mantığına bulaşma ki O'nun ümmetinden olabilesin.
- *Müseylimetü'l-Kezzâb:* Hased insanı yiyip bitiren bir virüs, Allah'ın sana verdiğini yeterli görmeyip başkalarına verilenlere göz dikmek ve İblis'i şeytanlaştıran kötü bir hastalıktır. Kendini bu tehlikeli durumdan korumaya çalış ki Allah'ın rahmetine kavuşabilesin.

ÖRNEK ŞAHSİYETLER

- *Ömerü'l-Farûk:* Kardeşlik söz ile olmaz amel ile olur. Kardeşin için savaş ortamlarında olsan bile sırtındaki zırhı çıkarıp verebilirsen bu hukuku tam anlamı ile işletmiş olursun. Her ne durumda olursan ol kardeşlerini unutma ki unutulmayasın.
- *Ma'n b. Adî:* Allah'ı görüyormuşçasına kulluk etmenin adı ihsan, amelleri sadece ve sadece Allah'a hasrederek ortaya koymanın adı ihlâstır. İhsanı ve ihlâsı kulluğunun temeline yerleştir ki işin sonunda saâdete erebilesin."
- *Zeyd b. Hattâb:* Kardeşlerine abi olmak, hayırlarda öne geçmek, güzel işlerde öncü olmak, salih amellerde hep ilk sıralarda olmaktır. İlk olmayı kimselere kaptırma ki Ömer gibi kardeşlere abi olabilesin, kendinden sonra gelenlere örnek gösterilebilesin